

16 november 2022
Redevoering door Karel Velle,
Vast secretaris Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten KVAB

Sire,
Excellenties,
Geachte consorores en confraters,
Geachte genodigden, Dames en Heren,

Confrater Didier Viviers wees zopas op de bijzondere betekenis van de waarden en idealen van de Verlichting voor vandaag en voor de rol die Academies binnen onze samenleving opnemen.

De Academies werden opgericht met als doel wetenschap en kunsten en de uitstraling ervan te bevorderen. Ze nemen deze rol vandaag op verschillende wijzen op binnen een totaal gewijzigde context op internationaal, politiek-institutioneel, sociaal-economisch, technologisch en cultureel vlak. Ook de beoefening van wetenschap en kunsten veranderde op diepgaande wijze. Specialisering, schaalvergroting, institionalisering en internationalisering, werden bepalende factoren van verandering.

In het Jubileumjaar 2022 past het om een aantal aspecten van de functie en het maatschappelijk belang van Academies voor het voetlicht te brengen.

Onze Academies zijn op de eerste plaats een interuniversitaire en domeinoverschrijdende « open ruimte », een **forum** of **platform**, waar zoals confrater Bart Verschaffel het eerder dit jaar treffend noemde, « de cultuur van de redelijkheid » heerst.¹ Academies zijn de stem, het geweten en de verdedigers van wetenschap en kunsten. Zij komen op voor de belangen van onderzoekers en kunstenaars, ook en vooral van jonge onderzoekers en kunstenaars. Thema's die in dit verband op de agenda komen en die voorwerp uitmaken van reflectie en publicaties zijn bijvoorbeeld de beoordeling van onderzoek, loopbaanontwikkeling van wetenschappers en kunstenaars, de impact van veranderingsprocessen in de samenleving op de wetenschap en tenslotte de bescherming van wetenschappers en kunstenaars. Het zijn onderwerpen die ook brede groepen in de samenleving meer en meer interesseren en die ook binnen de internationale gremia veel aandacht krijgen. De forumfunctie van Academies mag blijken uit de tientallen samenkomsten die jaarlijks in het iconisch gebouw van het Paleis der Academiën worden georganiseerd, waar wetenschappers en kunstenaars van diverse vakgebieden en met uiteenlopende interesses en achtergronden elkaar ontmoeten.

Onze Academies vervullen ook een **klankbordfunctie** voor vraagstukken over ethische kwesties, wetenschappelijke integriteit, vrijheid van wetenschappelijk onderzoek, diversiteit en wetenschap, reproduceerbaarheid van onderzoek, vertrouwen in de wetenschap. Zij voeden het maatschappelijk debat over deze kwesties die ook af en toe hoog op de politieke agenda staan en in de media weerklank vinden.

De groeiende betrokkenheid van de Academies vandaag mag ook blijken uit de wijze waarop zij zich **positioneren** ten overstaan van andere actoren in het kennislandschap en binnen het domein van kunst en cultuur. De deskundigheid binnen de Academies van zowel academici als kunstenaars en bedrijfsverantwoordelijken wordt gekenmerkt door een grote diversiteit. Dankzij de multidisciplinaire samenstelling en de samenwerking met stakeholders en buitenlandse experts zijn de Academies niet alleen bijzonder geschikt om zelf pertinente informatie te produceren en te verspreiden, maar ook om bij te dragen tot de ontwikkeling van op kennis gebaseerde beleidsvisies in verband met de talloze complexe uitdagingen van onze samenleving. Ik noem enkele van deze uitdagingen op: de energietransitie, het mobiliteitsvraagstuk, de vergrijzing, armoede en onderwijs, duurzame technologische en digitale innovatie, multiculturaliteit, de strijd tegen desinformatie, communicatie van wetenschappelijke kennis. De Academies laten toe dergelijke uitdagingen cross-disciplinair te benaderen.

¹ Lezing gehouden tijdens de algemene vergadering van KVAB op zaterdag 23 april 2022 (colloquium *De Naoorlogse academie: haar plaats in het veranderende kennislandschap*, onder voorzitterschap van Jo Tollebeek, bestuurder van de Klasse van de Menswetenschappen).

Een laatste aspect van de maatschappelijke rol van Academies houdt verband met de **vertaling van de wetenschappelijke kennis** voor een breed publiek, want wetenschap is belangrijk voor de hele samenleving. De politieke aandacht voor onderzoek en het draagvlak moeten verbreed worden.

Ik citeer Karen Maex, voormalig rector van de Universiteit van Amsterdam : « Het gaat niet alleen over hoe implementeren we de nieuwe inzichten maar hoe betrekken we de gemeenschap ? Hoe willen we de samenleving inrichten ? Hoe willen we leven en hoe houden we de wereld leefbaar ? Daarin hebben alle disciplines een belangrijke plaats ». ²

De Academies stimuleren op alle mogelijke manieren de wetenschapscommunicatie : door tijdens voor het publiek toegankelijke debatten met stakeholders en ambtelijke en politieke verantwoordelijken in dialoog te treden, door de organisatie van succesvolle lezingencycli zoals *Les Conférences du Collège Belgique* bij de ARB en de *Lentecyclus* of *Wetenschap aan Zee* bij KVAB, of door het uitreiken van prijzen voor wetenschapscommunicatie, door de publicatie van standpunten, wetenschapshistorische werken en biografieën van verdienstelijke wetenschappers en kunstenaars.

Sire, dames en heren, een Jubileumviering als deze is wellicht het moment bij uitstek om dank te zeggen. Mede namens confrater Viviers wens ik alle leden van ons beider Academies – wetenschappers (zowel de nog actieve onderzoekers als de emeriti), componisten, musici, beeldende kunstenaars en bestuurders van ondernemingen en overheidsdiensten en jonge academici – leden van de Jonge Academie te bedanken voor hun deskundigheid, hun publiek engagement, hun productiviteit en creativiteit en hun actieve participatie waarvan ze gedurende de afgelopen jaren en decennia blijk gaven, ten bate van het algemeen belang.

Aan de interne dynamiek en uitstraling van de Academies ligt ook de grote inzet ten grondslag van de wetenschappelijke, administratieve en technische staf van de Academies, een inzet die resulteert in de realisatie van waardevolle programma's, activiteiten, publicaties en nieuwsbrieven.

Onze bijzondere dank gaat ook uit naar de vertegenwoordigers van onze hoofdbesturen, aan wie wij uiteraard ten allen tijde verantwoording verschuldigd zijn maar die ons ook bijstaan om onze respectieve organisaties op koers te houden.

Tenslotte willen wij ook twee bijzondere personen bedanken met wie confrater Viviers en ikzelf intens samenwerkten om dit Jubileumjaar een passende invulling te geven, nl. Majo SIMOEN en mijn voorganger Prof. Freddy DUMORTIER. Majo, Freddy un tout grand merci, veel dank.

--O--

² Lezing gehouden tijdens de algemene vergadering van KVAB op zaterdag 23 april 2022 (colloquium *De Naoorlogse academie: haar plaats in het veranderende kennislandschap*, onder voorzitterschap van Jo Tollebeek, bestuurder van de Klasse van de Menswetenschappen).